

وزارت راه و شهرسازی
سازمان بنادر و دریانوردی

عامل شهر با بندر

مقدمه بر تئوری‌های موفق جهانی

پدیدآورنده: انجمن جهانی شهرهای بندری

Plan the City with the Port:
Association International villes port
(2015)

گردآوری و ترجمه: یونس غربالی مقدم

عنوان و نام پدیدآور: تعامل شهر با بندر: گذری بر تجربه‌های موفق جهانی / پدیدآورنده انجمن جهانی شهرهای بندری؛ گردآوری و ترجمه یونس غربالی مقدم.	
مشخصات نشر: تهران سازمان بنادر و دریانوردی، انتشارات، ۱۳۹۸.	
مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص. مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).	
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۲-۵۳-۲	
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
یادداشت: عنوان اصلی: Plan the city with the port: guide of good practices, ۲۰۱۵.	
یادداشت: واژه‌نامه.	
موضوع: بندرها و مناطق آزاد -- مطالعات تطبیقی	
موضوع: Free ports and zones -- Comprative studis	
موضوع: حمل و نقل دریایی	
موضوع: Shipping	
موضوع: جغرافیای اقتصادی	
موضوع: Economic Geog. phy	
شناسه افزوده: غربالی مقدم، یونس، ۱۳۵۴، - گردآورنده، مترجم	
شناسه افزوده: شبکه جهانی شهرهای بندری	
شناسه افزوده: Le Rseau Mondial des 'ill, Pons, ires	
شناسه افزوده: سازمان بنادر و دریانوردی، انتشارات	
رده بندی کنگره: ۶۸ HF	
رده بندی دیویی: ۳۸۷/۱۶	
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۲۱۱۴۲	

انتشارات سازمان بنادر و دریانوردی
ناشر کتب تخصصی دریایی و بندری

گردآوری و ترجمه: یونس غربالی مقدم

ویراستار فنی: پریسا علوند
ویراستار ادبی: فریدون لاری
طراح و صفحه‌آرا: سمیه نورمحمدی
چاپخانه: طرح آریا

توزیع و پخش: انتشارات اسرار دانش
www.asrardanesh.ir ۰۲۱-۶۶۴۶۹۷۶۱-۲

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۸ شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر محفوظ است.

دفتر انتشارات: تهران- بزرگراه شهید حقانی- خیابان شهیدی- پلاک ۱- سازمان بنادر و دریانوردی | کدپستی: ۱۵۱۸۶۶۳۱۱۱

تلفن: ۸۴۹۳۳۰۴۲ | دورنگار: ۸۸۶۵۱۱۹۱

پست الکترونیکی: pub@pmo.ir | yogharbali@yahoo.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۲-۵۳-۲

تعامل شهر با بندر

گذری بر تجربه‌های موفق جهانی

- ۶..... سخن نخست
- ۷..... مقدمه انجمن جهانی شهرهای بندری
- ۸..... سازمان فضائی
- ۹..... ۱.۱. چه کارهایی در کمبود فضا می‌توان انجام داد؟
- ۱۱..... ۱.۲. استفاده مشترک از دریا و خشکی بین شهر و بندر
- ۱۵..... ۱.۳. تلفیق کارکردهای بندر و شهر با یکدیگر
- ۲۰..... ۱.۴. انتقال شهر به دریا
- ۲۳..... ۱.۵. انعطاف‌پذیری در فریز نمونه ن اراضی
- ۲۶..... ۲. چه کارهایی با فضاهای قابل انتقال از بندر به شهر می‌توان انجام داد؟
- ۲۶..... ۲.۱. برجسته کردن اجزای قابل انتقال بین بندر و شهر
- ۲۹..... ۲.۲. نمایش منظره و نشانه‌های شهر
- ۳۱..... ۲.۳. شکل دادن به سازمان فضایی، چه انداز به و یا و بندر
- ۳۳..... ۲.۴. ایجاد مناطق حایل سبز / بندری / شهری
- ۳۴..... ۳. چگونه با مسایل تراکم حمل‌ونقل و دسترسی به شهر می‌توان برخورد کرد؟
- ۳۴..... ۱.۳. اطمینان از سازگاری بین برنامه‌های حمل‌ونقل شهر، با سیستم مواصلاتی بندری
- ۳۸..... ۳.۲. تبدیل تقاضا برای دسترسی به بندر فرصتی برای خلق فضاهای جدید
- ۳۹..... ۳.۳. استفاده و اتکا به شبکه حمل‌ونقل موجود
- ۴۲..... ۳.۴. استفاده از راه آبی به عنوان ابزار راهبردی برای توزیع کالادر مناطق شهری
- ۴۳..... ۳.۵. ارتقاء حمل‌ونقل سازگار با محیط زیست
- ۴۵..... ۴. چگونه محدوده اسکله بندری را احیا و بازآفرینی کنیم؟
- ۴۵..... ۴.۱. گسترش استفاده موقتی از سازه‌ها و فضاهای موجود
- ۴۸..... ۴.۲. تاکید بر عناصر نمادین و معماری
- ۴۹..... ۴.۳. جلوه دادن به فضای بیرونی، نما و فضاها
- ۵۴..... ۴.۴. انتخاب دقیق محل پایانه مسافری و توسعه ارتباط با مراکز شهری
- ۵۵..... ۴.۵. ایجاد تفرج‌گاه‌ها و مسیرهای پیاده‌روی
- ۵۸..... ۵.۱. شناسایی عناصر ارزشمند بصری، تاریخی و میراثی
- ۶۱..... ۵.۲. تاکید بر ارزش‌های نمادین عناصر بندری و تبدیل آن‌ها به بخشی از پروژه‌های جدید
- ۶۲..... ۵.۳. حفاظت و استفاده مجدد از میراث معماری و بندری موجود

- چالش‌های محیطی ۶۶
۶. چه کارهایی در ارتباط با سیلاب ساحلی می‌توان انجام داد؟ ۶۷
- ۶.۱. ترکیب زیرساخت‌ها با عملکردهای طبیعی ۶۷
- ۶.۲. در نظر گرفتن سیلاب ساحلی به عنوان بخش اصلی طراحی ساختمانهای بندری ۶۹
۷. چگونه با مشکل عوارض صنعتی/بندری مواجه شویم؟ ۷۱
- ۷.۱. تهیه فهرستی از انواع متفاوت اثرات زیست محیطی ۷۱
- ۷.۲. رسمیت بخشیدن به توافق جمعی در مسایل مهم ۷۳
- ۷.۳. تعهد به رویکرد مشارکتی با همه ذی‌نفعان صنعتی ۷۴
- ۷.۴. یافتن راه‌حل‌های تکنولوژیک، نوآورانه برای کم کردن آلودگی صوتی ۷۶
- ۷.۵. تطبیق کارکردهای بندری و محظ‌ات زیست محیطی با هدف بهبود کیفیت هوا ۷۸
۸. چگونه انرژی را بهینه مصرف کنیم؟ ۸۱
- ۸.۱. استفاده از قابلیت‌های دریا برای تامین انرژی نیاز ۸۱
- ۸.۲. به‌کارگیری اصول معماری زیست‌اقلیمی ۸۴
- ۸.۳. بسیج منابع طبیعی بر اساس اصول بوم‌سناری صنعتی ۸۶
۹. چگونه تنوع زیستی را حفظ کنیم؟ ۸۹
- ۹.۱. اجرای برنامه‌های حفاظت از تنوع زیستی در مناس‌ر بندر ۸۹
- ۹.۲. اصلاح زیرساخت یا ساخت امکانات جدید برای حفاظت از تنوع زیست در برابر تأثیرات مخرب فعالیت‌های صنعتی/بندری ۹۱
- راهبردهای توسعه اقتصادی ۹۴
۱۰. چگونه ساکنان، گردشگران و بازرگانان را جذب بندر کنیم؟ ۹۵
- ۱۰.۱. ایجاد خوشه‌های دریایی و افزایش رقابت‌پذیری شهر/بندر ۹۵
- ۱۰.۲. استقرار خوشه‌های فرهنگی ۹۷
- ۱۰.۳. تبدیل قایقرانی بادبانی با اهداف ورزشی و تفریحی به دارایی‌های مالی و گردشگری برای شهر و بندر ۹۹
- ۱۰.۴. مطابقت برنامه‌های آموزشی فنی حرفه‌ای با مهارت‌های خاص مورد نیاز فعالیت‌های شهری ۱۰۲
۱۱. چگونه پروژه‌های توسعه‌ای را تامین مالی و سودآور کنیم؟ ۱۰۳
- ۱۱.۱. تامین مالی پروژه‌های توسعه‌ای از طریق سرمایه‌گذاری مشترک شهر و بندر ۱۰۳
- ۱۱.۲. برگزاری سمینارهای تامین مالی برای سرمایه‌گذاری در توسعه پروژه‌های بندری ۱۰۵
- شیوه اداره و مدیریت پروژه ۱۰۶
۱۲. نقش ذینفعان و مسئولان محلی و بندری چیست؟ ۱۰۷
- ۱۲.۱. اعلام رسمی چارچوب همکاری و توافق در پروژه‌های شهری مرتبط با بندر ۱۰۷
- ۱۲.۲. تبدیل بندر به یک بازیگر فعال در زندگی شهری ۱۰۸
- ۱۲.۳. شناساندن فعالیت‌های بندری به شهروندان ۱۱۰
۱۳. چگونه پروژه‌های بندری / شهری را راهبری کنیم؟ ۱۱۱
- ۱۳.۱. برقراری گفت‌وگو میان شهر با بندر از طریق ساختارهای ارتباطی مشترک ۱۱۱
- ۱۳.۲. مد نظر قرار دادن جوامع محلی یا شهروندان در طراحی پروژه‌های جدید ۱۱۲

بندر در مفهوم خود محدوده‌ای مشخص در کرانه رودخانه و یا دریاست که کشتی‌ها در آن پهلو می‌گیرند تا در آن جا بارگیری کنند و یا بار خود را تخلیه نمایند. این‌گونه محدوده‌ها همواره در طول تاریخ به دلیل آن‌که معمولاً با تأسیسات و زیرساخت‌های مستحکمی استوار می‌گردند، محدوده‌های امنی را در حوزه‌های پیرامونی برای سکونت و توسعه فعالیت‌های تجاری، بازرگانی، صنعتی و خدماتی به نام «شهرهای بندری» پدید آورده‌اند. در واقع شهرهای بندری از دو عنصر شهر و بندر تشکیل شده که همواره رشد متوازن جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن‌ها، پایداری در فعالیت‌های بندری و دریائی از سوی بندر و سکونت، تجاری، بازرگانی و خدماتی از سوی شهر را به طور هم‌زمان تضمین کرده‌اند.

اما رشد فعالیت‌های تجاری در نیم قرن گذشته و پیشی گرفتن رشد تجارت بر تولید در میان کشورها و به تبع آن تغییر کارکرد بنادر از محلی به منطقه‌ای و بین‌المللی باعث شده بنادر در پاسخ به رشد سریع تجارت جهانی، زیرساخت‌های تسهیلات بندری را به شدت ارتقاء داده و در بسیاری از موارد موجب رشد، متوازن بندر و شهر نسبت به یکدیگر شده است. علاوه بر موضوع یاد شده، دولتمردان نیز با درک اهمیت رشد تجارت بر درآمدهای دولتی، وضع قوانین و مقررات سخت‌گیرانه و در برخی موارد با وضع تعرفه‌های ترجیحی میان کشورها بنادر را به عنوان دروازه ورودی و خروجی کشور، تصور کرده و بدون توجه به کارکرد شهرهای بندری به عنوان نقطه تماس تجاری، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و حتی مذهبی بر افزایش عایدات دولت، سرک‌زپ ۱۰ کرده‌اند.

در این هنگام بنادر به تدریج همان‌دقاها محصور در آب سواحل را از بندر جدا کرده و مانع از پیوند ارگانیک شهر با دریا شده‌است. به طوری‌که شهروندان را از حق طبیعی دسترسی به ریا محروم ساخته و شهرهای بندری در طول زمان با رشد یکجانبه بندر به مخاطره افتاده است. از جمله این مخاطرات می‌توان به تفکک فضای بندر از شهر، تحدید محیط بصری، پیامدهای منفی زیست محیطی بندر بر ساکنان شهری و حذف فضای آرامش‌بخش دریائی و شور را بنیادین در ردگی ساحل‌نشینان اشاره کرد که عمدتاً کاربری و اشتغال را به نفع محیط صنعتی بندر و به ضرر زندگی شهری تغییر داده است.

باید اذعان کرد برنامه‌ریزان شهری و معماران پیشگامان اصلاً به مشکلات یاد شده در دهه‌های اخیر محسوب می‌شوند. نمونه بارز این گروه از متخصصان «انجمن بین‌المللی شهرهای بندری» است این گروه بیش از سه دهه است که با بهره‌گیری از متخصصان سراسر دنیا به موضوعات و چالش‌های شهرهای بندری از جنبه‌های مختلف مهندسی، معماری، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تمرکز داشته و راه‌حل‌های متعددی از تعاملات شهر با بندر ارائه داده و به کار بسته‌اند. گردآوری و ترجمه خلاصه‌ای از تجربه‌های ارزشمند جهانی انجمن مذکور از طراحی و بازآفرینی شهرهای بندری (۵۵ بندر نمونه موفق)، موضوعی است که در کتاب حاضر، به نام «تعامل شهر با بندر؛ گذری بر تجربه‌های موفق جهانی» دنبال می‌شود و هدف اصلی از تدوین این کتاب ارائه راهنمایی برای رفع مشکلات شهر، بنابر ایرانی به ویژه بنادر انزلی، نوشهر، آبادان، خرمشهر، بوشهر، لنگه، باهنر و چابهار و توسعه پایدار شهرهای بندری است.

با توجه به فعالیت قریب به دو دهه اینجانب در محیط بندری و دریایی و پایش مستمر بنادر، شمال و جنوب کشور از منظر اقتصادی، اجتماعی و عملکردی، مترجم بر این باور است که بسیاری از راه‌حل‌های ارائه شده در این کتاب قابل تعمیم به بنادر ایران است و کاربریست راه‌حل‌های مذکور تحولی در نظام برنامه‌ریزی شهری، مهندسی و معماری شهرهای بندری ایران خواهد داشت. این کتاب به تمامی دانشجویان، کارشناسان، اساتید، معماران و برنامه‌ریزان شهری، مهندسين مشاور، سیاستگذاران، مدیران بنادر و علاقه‌مندان به این حوزه تخصصی تقدیم می‌شود.

یونس غربالی مقدم

مترجم

